Trettio år av självständighet

Efter drygt 450 års portugisisk närvaro i landet bildades 1962 befrielseorganisationen Frelimo. Två år tidigare hade fler än 500 demonstranter skjutits till döds i Mueda i norra Moçambique och ledaren Eduardo Mondlane och övriga medlemmar insåg att frihet aldrig skulle uppnås med enbart fredliga medel. Den 25 september 1964 avlossades det första skottet som inledde den väpnade kampen mot kolonialmakten. Inom bara några år hade Frelimo vunnit de, för portugiserna, svårtillgängliga, nordliga provinserna.

FOTO: AFRIKABILD

Eftersom Moçambique var uttalat socialistiskt och dessutom stödde befrielseorganisationer i både Rhodesia (ZANU-ZAPU) och Sydafrika (ANC) fick landet mäktiga fiender. Regimen i Rhodesia skapade rebellrörelsen Renamo för att destabilisera Moçambique och på så sätt behålla kontrollen. När ZANU-ZAPU vann kampen och Zimbabwe blev självständigt 1980 tog Sydafrika över stödet till Renamo.

Under åttiotalet blev kriget alltmer brutalt. Småjordbruk, industrier, skolor sjukhus och vanliga människor var måltavlor för rebellattacker. Fler än en miljon människor beräknas ha dödats i kriget och många, många fler bär på trauman från fruktansvärda upplevelser.

FOTO: AIM/ANDERS NILSSON

– Povo moçambicano, missão cumprida! utropade Samora Machel inför ett fullsatt fotbollsstadium den 25 juni 1975 när Moçambique förklarades självständigt från kolonialmakten Portugal.

Trettioårsjubileet i år firades med dunder och brak i hela landet. Men det har långtifrån varit trettio års dans på rosor. Inbördeskrig, torka och översvämningar, svår fattigdom och nu senast hiv/aids har hämmat Moçambiques möjligheter att utvecklas. De senaste årens ekonomiska uppsving tyder dock på att landet är på rätt väg. Fast ännu återstår att fördela resurserna ut på landsbygden där 80 procent av befolkningen lever.

JOHAN SÄVSTRÖM
Maputo

1992 signerade Frelimo och Renamo ett fredsavtal i Rom. En bidragande orsak var förändringarna i världspolitiken. Det kalla kriget hade upphört och varken USA eller Ryssland var längre intresserade av Moçambique. Även i Afrika hade spelplanen förändrats. Sydafrika var i färd med att nedmontera apartheidstaten och renamorebellernas andra beskyddare, Malawi, blev till slut av med diktatorn Banda.

Joaquim Chissano blev Moçambiques första folkvalda president när han i oktober 1994 besegrade Renamos kandidat Afonso Dhlakama. Sedan dess har Frelimo vunnit ytterligare två val. Regeringspartiets segermarginal har ökat för varje gång, men samtidigt har antalet personer som röstat minskat drastiskt. Endast 30 procent av väljarkåren röstade i det senaste valet 2004.

FOTO: AIM/SANTOS FINIOSSE

Socialismen övergavs officiellt vid 1989 års partikongress men redan några år tidigare hade Frelimo bett IMF och Världsbanken om hjälp med den krigshärjade ekonomin. Ekonomisk hjälp från Västvärlden innebär dock alltid politiska krav, så kallade strukturanpassningsprogram.

Påtvingade rationaliseringar och privatiseringar visade sig bli för mycket för den känsliga industrin och cirka 250 000 arbetstillfällen förlorades. Till exempel slogs hela cashewindustrin sönder och resterna flyttade till Indien.

Först de senaste åren har Moçambiques industri fått ett uppsving. Främst är det sockerindustrin som återhämtat sig och stora mängder socker exporteras till bland annat Europa.

FOTO: AIM/ANDERS NILSSON

SOME RIGHTS RESERVED

Texten i detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök http://creative-commons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/. Verket har publicerats i www.globalarkivet.se

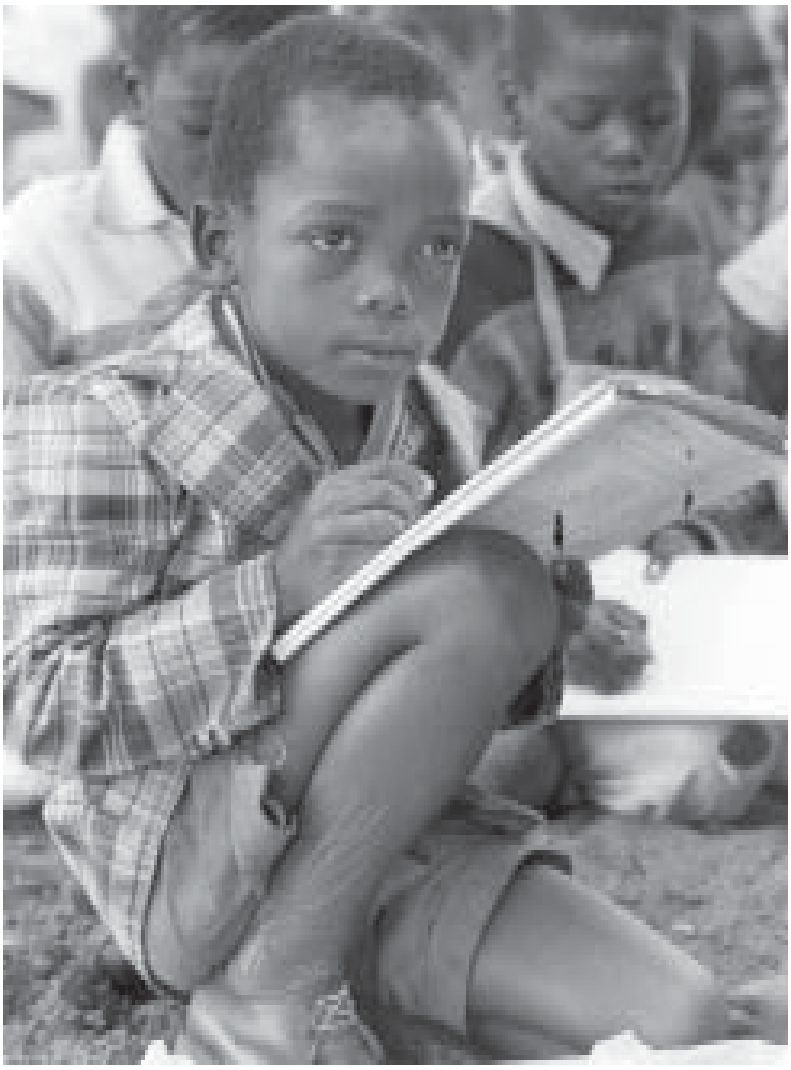

De senaste tio åren har Moçambique haft en årlig tillväxt på runt åtta procent. Men eftersom utgångsläget var så förtvivlat lågt efter krigsåren väntar många moçambikier fortfarande på bättre livsvillkor. Dessutom innebär ökad ekonomisk tillväxt inte med automatik mindre fattigdom. Undersökningar visar på att andelen fattiga människor minskat med 15 procentenheter sedan 1996. Men tas befolkningstillväxt med i statistiken står det klart att antalet fattiga människor är detsamma, det är de som inte är fattiga som blivit fler.

Den sociala utvecklingen går sakta med säkert framåt. Speciellt utbildningssektorn brukar framhävas i Moçambique som ett framgångsexempel. Så gott som alla barn skrivs in i skolan idag, en utveckling som gått rekordfort. Men tyvärr är avhoppen stora, främst bland flickor. Därför satsas fortfarande stora resurser på att förbättra undervisning och skolmiljö.

FOTO: CHARLOTTE THEGE